

ГЕОПРОСТОРОВІ ЗАКОНОМІРНОСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРИПОРТОВИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Міграційні процеси у припортових регіонах України формують складну систему просторових взаємодій, яка визначається поєднанням морегосподарської спеціалізації, транзитних функцій, прикордонного положення та соціально політичних умов. Портові території функціонують як важливі логістичні та економічні вузли, що забезпечують рух товарів і людей. Водночас вони виконують роль соціальних центрів, які акумулюють різні групи мігрантів, залучають трудові ресурси та визначають динаміку демографічних змін. У межах України такі закономірності особливо проявляються в Одеській, Миколаївській, Херсонській та частково Запорізькій областях, де морські порти та прибережні міста формують стійкі осередки просторової мобільності населення.

Географічне положення припортових регіонів зумовлює їх роль як контактних зон, у яких перетинаються внутрішні та міжнародні міграційні потоки. Порти Одеса, Чорноморськ, Південний, Ізмаїл і Білгород Дністровський протягом тривалого часу забезпечували сталий приплив робочої сили, що був пов'язаний із судноплавством, портовими сервісами, логістикою та переробкою вантажів. Економічний попит на мобільну робочу силу формував маятникові та сезонні форми трудової міграції, які регулярно пов'язували припортові міста з навколишніми громадами[1]. Приміські та сільські райони виконували функцію демографічного резерву, що підтримував кадрові потреби портів та морегосподарського комплексу.

Суттєвою геопросторовою закономірністю є концентрація зовнішніх мігрантів у великих припортових агломераціях. Одещина характеризувалася значною кількістю іноземних транспортних працівників, іноземних студентів. Просторова локалізація таких груп була нерівномірною, оскільки найбільша їх частка зосереджувалася в центральних районах міст, у прибережних зонах та територіях із розвиненою соціальною інфраструктурою. Це формувало багат шарову етнокультурну структуру населення та підсилювало поліфункціональний характер портових міст[2].

Після початку повномасштабної війни геопросторові закономірності міграційних процесів зазнали суттєвих трансформацій. Блокада портів і скорочення економічної активності спричинили відтік частини працюючого населення на інші території. Одночасно припортові регіони стали важливими пунктами концентрації внутрішньо переміщених осіб з південних і східних областей України. Одеса перетворилася на головний демографічний центр, який прийняв значну частину людей, що рятувалися від бойових дій. Це призвело до зміни структури міського населення, зростання навантаження на інфраструктуру та необхідності переосмислення підходів до просторового планування. Внутрішньо переміщені особи розміщувалися нерівномірно та тяжіли до міських центрів, транспортно доступних районів і приміських громад.

У поствоєнний період міграційні процеси у припортових регіонах будуть визначатися відновленням портової діяльності та трансформацією економічних функцій. Просторові моделі міграцій поступово змінюються у напрямі збільшення внутрішньої мобільності, що пов'язана з відновленням інфраструктури, розвитком будівельної галузі, появою інвестиційних проєктів та переорієнтацією економіки на європейські ринки. Перспективи повоєнної відбудови зумовлять потребу в робочій силі технічних спеціальностей, логістичних професій, інженерії та інформаційних технологій. Це стане основою для нових трудових міграційних хвиль у припортові міста [1].

Геопросторовий аналіз міграційних процесів засвідчує наявність чіткої просторової поляризації. Прибережні міські агломерації залишаються зонами тяжіння населення, оскільки забезпечують доступ до ринку праці, соціальних сервісів, медичної інфраструктури та системи освіти. Натомість периферійні території припортових регіонів часто перебувають у режимі депопуляції, що посилюється недостатнім рівнем транспортної доступності та обмеженим спектром економічних можливостей. Геопросторові контрасти між центром та периферією значною мірою визначають загальну демографічну динаміку припортових регіонів.

Важливою закономірністю є формування поліцентричних систем розселення у припортових районах. Портові міста взаємодіють із приміськими громадами та малими населеними пунктами через регулярні трудові поїздки та економічні зв'язки. Така модель формує розширені функціональні зони, які інколи охоплюють масштабні території та підтверджують високу інтенсивність просторової мобільності. Цей процес

стимулює розвиток транспортних коридорів, логістичних вузлів та сервісних кластерів, що сприяє інтеграції припортових громад у ширший просторовий каркас держави[3].

Отже геопросторові закономірності міграційних процесів у припортових регіонах України визначаються складною взаємодією морегосподарської спеціалізації, транспортно логістичних функцій та соціально демографічних трансформацій. Міграційні потоки формують поліцентричну структуру простору, у якій порти виконують роль стратегічних центрів мобільності та ключових елементів національної демографічної системи. Розуміння геопросторових особливостей таких міграцій є важливою умовою для формування ефективної регіональної політики, планування повоєнної відбудови та забезпечення збалансованого просторового розвитку припортових територій.

Список використаних джерел: 1. Баталов О. А. Внутрішня міграція та тимчасові переміщення в умовах політичних та соціальноекономічних загроз / О. А. Малиновська, М. А. Піцик // Соціальна політика. – 2018. – № 17. – С. 23. –27. 2. Вірц К. А. Вплив міжнародної міграції на вітчизняну економіку / К. А. Вірц, А. К. Коваленко, Г. І. Сотник, А. Є. Гессен // Молодий вчений. – 2016. – № 12(39). – С. 686–689. 3. Петрова Т. А. Стан та проблеми регулювання зовнішніх трудових міграцій в Україні // Україна : аспекти праці. – 2018. – № 3. – С. 37 – 44. 4. Тіньові міграційні потоки та їх вплив на економічну безпеку країни (аспект трудової імміграції) Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua.